

u Hrvatskoj

jedrilice "WWS-1 Salamandra", "Čavka", "Musa Kesedžija" (EMKA), te jedrilice visokih sposobnosti "Komar Bis" i "Grunau Baby II". U Svetu Nedjelju stigli su oko 10. kolovoza modelarski nastavnici da uče, a neki na usavršavanje. Trojica nastavnika, Dragutin Prohaska, Petar Stanić, Ernest Velikonja, te jedriličari pitomci Mirko Račić (Sveta Nedjelja) i Duško Ugrinov (jedriličarska škola Butmir) upućeni su iz Svete Nedjelje u Slovačku u poznati jedriličarski centar na Straniku.

To je bila jedna od nekoliko skupina jedriličara koji su se usavršavali u Straniku, Zapovjednik Središnje zrakoplovno modelarske škole u Gračanicima, Boris Puhovski, položio je jedriličarski "A" ispit u Svetoj Nedjelji, a "B" ispit kasnije na Straniku. I nastavnik modelarstva, pričuvni zastavnik Dražen Poje postigao je "B" diplomu u jedriličarstvu prije nego je povojničan.

Jedriličarski tečaj u Svetoj Nedjelji završen je 30. rujna 1942. godine, ukupno je obavljeno 1.367 startanja na povlaku gumenim užetom (za klizače) i 1.282 povlake samovoznim vitlom. Trojica pitomaca postigli su uvjete za "C" ispit i to Juraj Salaj iz Štefanja, Drago Kober iz Zagreba i Stjepan Javornik iz Zagreba.

Pedeset jedriličara postiglo je "B" ispit, a trinaestorica jedriličara zadovoljila su "A" ispit. Nije zabilježen ni jedan slučaj stradanja mladih jedriličara, iako je nekoliko klizača i jedrilica teže i lakše oštećeno greškama u pilotiranju. Bila je to zasluga

nastavnika koji su predavali praktični dio nastave: poručnik Slavko Lemešić, st. narednici Anton Farkaš, Alojz Petrin i Šimić te nastavnici Zoltan Perišić, Rudolf Berković i Krešimir Šneler. Teoretski dio ispita pitomci jedriličari polagali su pred potpukovnikom Stjepanom Jurčevićem, satnicima Bogdanom Vujičićem, Ljudevitom Agićem, natporučnikom Brankom Rusanom i upraviteljem jedriličarske radionice inž. Stankom Obadom.

Školovanje jedriličara u Butmiru

Drugo središte u kome je hrvatska mladež stjecala prve spoznaje o zračnom jedrenju nalazilo se u Butmiru, u ravnici južno od Sarajeva, podno Trebevića. Ova jedriličarska škola započela je s radom 20. srpnja 1942. godine, a službeno je nazvana I. jedriličarsko jato u sastavu 2. zrakoplovne luke Sarajevo. Zapovjednik škole bio je zrakoplovni poručnik Miljenko Lipovščak te nastavnici: narednik pilot Šime Milić, Jovan Arežina i Stanko Forkapić. Teoretska predavanja i ispite vodili su satnik Ladislav Mužinić i inženjer aeronautike zrakoplovni natporučnik Josip Modly. U početku rada škole na raspolaganju su imali deset jedrilica čiji je broj povećavan tijekom tečaja. Leteći park činili su klizači "Zgling Z-35" i "Vrabac" te jedrilica "Salamander", "Komar Bis" i "Grunau Baby II". Povoljne vremenske prilike omogućile su da 4. kolovoza dvije jedrilice "Komar Bis" uzdizane u termičkom stupu dosegnu visinu od 1.200 metara iznad mjesta odvajanja zrakoplova koji ih je podigao na visinu od 500 metara. Nastavnik Stanko Forkapić zadržao se u letu 1 sat i 30 minuta, a poručnik Miljenko Lipovščak 1 sat i 5 minuta. Time su ispunili jedan od uvjeta za postizanje srebrnog "C" ispita. Škola u Butmiru zračnu zapregu obavljala je jednim zrakoplovom "FIZIR FN" i "SIM-X", a autovitla su bila instalirana na automobile "Grand Praga" i "Ford". Piloti motornih zrakoplova završili su 10. rujna 1942. godine tečaj zrakoplovne vuče i jedriličari su često uzdizani u teglju. Zapovjedniku škole Miljenku Lipovščaku veliku pomoć tijekom školovanja mladih jedriličara pružio je narednik Šime Milić, koji je bio pilot motornih vojnih i športskih zrakoplova, a u Liču je 26. kolovoza 1941. godine postao i pilot jedrilice s ispunjenim "C" ispitom.

Izobrazba jedriličara pitomaca u Butmiru dobro je napredovala i do sredine kolovoza već se više od polovice pitomaca ponosilo položenim "B" ispitom. Tečaj u Butmiru s uspjehom je završilo 40 polaznika, od kojih su 6 postigla "C" ispit, a ostali "B" ispit. Osim toga su dva pitomca ispunila uvjete za službeno "C", ispunjeno je i 5 pojedinačnih uvjeta za srebrno "C" i 1 pojedinačni uvjet za zlatno "C", dok je 12 polaznika prošlo jedrenje uz zrakoplovnu povlaku. Ni tijekom ovog tečaja nije zabilježen ni jedan slučaj stradanja jedriličara iako je izvršeno 107 povlaka užetom i 1.400 startanja vitlom.

Neovisno o ova dva tečaja u Osijeku su za jesen 1942. godine članovi modelarske škole Hrvatska krila samoinicijativno željeli započeti s jedrenjem. U Osijeku su od prije rata postojala tri klizača "Vrabac" i jedan "Salamander" koji nisu duže upotrebljavani i trebalo ih je stručno pregledati. I modelari iz Slavenskog Broda u to su vrijeme započeli samostalno izgradnju 2 klizača u prostorijama modelarske radionice, ali se gradnja rastegnula u 1944. godinu.

(Nastavit će se u idućem broju.)

Hrvatski sokol u sjeveroistočnoj Hrvatskoj

UDK 796.03(497.5)(091)

Hrvatska športska publicistika obogatila se za još jednu vrlo vrijednu monografiju. U Vinkovcima je 23. veljače 1999. godine predstavljena knjiga *Hrvatski sokol u sjeveroistočnoj Hrvatskoj*, autora mr. sci. Zlatka Virc, povjesničara i zaslužnog osnivača vinkovačkog Arhivskog sabinog centra Državnog arhiva u Osijeku. Ova je monografija vrijedan doprinos osvjetljavanju povijesti športa u sjeveroistočnoj Hrvatskoj i prva je takve vrste na tlu Hrvatske posvećena Hrvatskom sokolu, društvenoj organizaciji čije je djelovanje ukimuto 1929. godine, a obnovljeno 1992. stvaranjem samostalne i suverene Republike Hrvatske.

Naslov knjige *Hrvatski sokol u sjeveroistočnoj Hrvatskoj* već govori o sadržaju knjige i hvale vrijednom uloženu trudu autora da na jednom mjestu prikaže povijesno-arhivsko gradivo Hrvatskog sokola sjeveroistočne Hrvatske. Ova nadasve vrijedna športska publikacija na 202 stranice teksta s više od 90 fotografija dokumentaristički i kronološki opisuje osnivanje, djelovanje i razvoj Hrvatskog sokola u Vukovaru (prvo društvo Hrvatskog sokola u sjeveroistočnoj Hrvatskoj), Ploku, Babinoj Gredi, Sotimu, Tompojevcima, Vinkovcima i Županji, pa stoga predstavlja gradivo kronološko-faktografske vrijednosti. Posebice je zanimljivo poglavlje pod naslovom *Proslava 1000. obljetnice hrvatskog kraljevstva i III. svesokolshi slet* u kojem je mr. Virc prikazao aktivnost Hrvatskih sokola u sjeveroistočnoj Hrvatskoj i svečano sudjelovanje u značajnoj nacionalnoj proslavi.

Knjiga donosi obilje podataka, a njena goleme vrijednosti je u tome što se uz svako poglavlje nalazi detaljna i bogata bibliografija korištenih vrela i literature. U knjizi se nižu događaji i imena i prezimena osnivača, članova i natjecatelja, pa ova monografija ima dokumentarno obilježje. Autor je u Uvodu knjige naveo razloge šarolikosti članstva te razloge piševe nedo-

Završetkom 1. jedriličarskog tečaja u Svetoj Nedjelji, 30. rujna 1942. godine, pitomci jedriličari fotografirali su se s nastavnicima jedrenja, zapovjedništvom škole i izaslanstvom Zapovjedništva zračnih snaga NDH

Oštra zima 1942/43. godine i snijeg do koljena nisu zaustavili polaznike nastavničkog tečaja da svoju jedrilicu "Salamander" odvuču do mjesta predviđenog za start

sljednosti u načinu pisanja, u imenovanju naziva pojedinih funkcija u društvima kao i prezimena koja su u vijestima i sokolskim izvještajima pisana "čas fonetski čas etimološki".

Vrijedno je spomenuti da je autor, kao jedan od osnivača i dopredsjednik obnovljenog vinkovačkog Hrvatskog sokola (1992.) i arhivist vinkovačkog Arhivskog sabirnog centra, dobar poznavatelj arhivskog gradiva, objavljene literature i vrela, pa je i vrlo stručno i nadasve objektivno prikazao slijed iz zaborava istrgnutih događanja u Hrvatskom sokolu u sjeveroistočnoj Hrvatskoj. Monografija mr. Zlatka Virc-a svakako je, zbog obilja autentičnih podataka sakupljenih na jednom mjestu, značajan prilog sveopćoj povijesti sokolstva u Hrvatskoj.

Iako ima sve karakteristike znanstvene publikacije autorov stil je razumljiv i "pitak" za čitatelje, a zbog kronološkog slijeda nastanka i djelovanja sokolskih društava do raspada Austro-Ugarske monarhije; II. Ujedinjenje hrvatskih i srpskih sokolskih društava 1919. i njihovo razdvajanje; III. Obnova Hrvatskog sokola i rad do velike postave; IV. Proslava 1000. obljetnice Hrvatskog kraljevstva i III. svesokolski slet; V. Razdoblje intenzivnog djelovanja do ukidanja 1929. godine; VI. Ukidanje Hrvatskog sokola; VII. Obnova Hrvatskog sokola u Vinkovcima).

Knjiga *Hrvatshi sokol u sjeveroistočnoj Hrvatskoj* tiskana je u nakladi od 1.000 primjeraka u vinkovačkom poduzeću Ceris, a tekst je pripremila Durdica Bajić, SN Privlačica d.o.o., Vinkovci. Nakladnik je SN Privlačica d.o.o., Vinkovci. Producent je Martin Grgurovac, urednica Zdenka Buljan, a lektura i korektura Goran Zovko.

Ivo Maletić - Crni

Split, 30. listopada 1929. — Beograd, 5. siječnja 1999.

UDK 796:929 Maletić, I.

Toni Petrić

Split, Mažuranićevo šetaliste 51

U Beogradu je 5. siječnja nakon duže bolesti u sedamdesetoj godini života preminuo Splitsčanin Ivo Maletić-Crni. Rođen je u Splitu 30. listopada 1929. u šesteročlanoj obitelji i odgajan je u vrlo teškim i oskudnim osnovnim uvjetima života, koju je mukotrpnim noćnim radom uzdržavao otac, najamni pekarski radnik.

Vrlo mlad, u jedanaestoj godini života, neposredno pred 2. svjetski rat, počeo se organizirati baviti športom, najprije nogometom, a potom i stolnim tenisom, za kojim je pokazao veći interes, kod splitskih Salezijanaca u ondašnjoj Balkanskoj ulici (danas osnovna škola u Vukovarskoj ulici) pod vodstvom velečasnog Reslera, koji je animirao mnoge splitske dječake i dao im prve športske poduke.

U stolnom tenisu (tada ping-pongu ili table-tenisu) odmah je iskazao talent i prve nastupe zabilježio kao trinaestogodišnjak za vrijeme talijanske okupacije Splita tijekom 2. svjetskog rata. Naime, tada se u Splitu odigralo više ilegalnih stolno-teniskih turnira, tzv. "divljih table-tennis klubova", u vrtu i garaži kuća Ferić u Viškoj ulici i vrtu kuće Zrnčić u Bukovčevoj ulici iza hotela. Dobrostojeće obitelji Ferić i Zrnčić bile su ujedno i sponzori i opskrbljivali su stolnotenisače osnovnim rekvizitima.

Ivo Maletić-Crni bio je tip defenzivnog igrača i po ugledu na stolnotenisača Gregurića, tada doseljenika u Split, izradio je od šperploče reket većih dimenzija kojim je igrao i po toj neobičnosti bio zapamćen.

Prvih nekoliko poslijeratnih godina u Splitu je bio jako popularan i razvijen stolni tenis koji se igrao u športskim organizacijama, srednjim školama i sindikalnim organizacijama. Samo pri radnim kolektivima bilo je desetak stolnoteniskih sekcija. Redovito su se održavali brojni turniri i prvenstva Splita i Dalmacije.

Maletić je bio u samom, vrhu kvalitete i osvajao pojedinačno ili u paru s Tonkom Piv-

čevićem, a s Jadranom ekipno, prvenstvo Splita i Dalmacije.

Krajem 1948. godine u Splitu se počeo igrati veliki rukomet. Odmah se uključio i izrastao u efikasnog napadača i golgetera. Tako je za Rukometnu sekciju Gimnastičkog društva Split, koja se natjecala za prvenstvo Hrvatske, u 1949. godini nastupio 20 puta i bio klupski golgeter s 39 postignutih golova.

Također je nastupio 29. studenoga 1949. godine u prvoj međunarodnoj rukometnoj utakmici u Splitu između bečkog Postosprtvereina i reprezentacije Splita 9:6 (4:2) koja je za tu priliku bila pojačana s četiri zagrebačka igrača (Vladimir Savnik, Živko Lasić, Marjan Marolt i Branko Humljak). Inače, za splitsku momčad velikog rukometa redovito je nastupao do jeseni 1951. godine, kada odlazi na studij prava, a kasnije i ekonomije u Beograd. Naredne dvije godine, kao i ostali studenti, nastupa rijetko i u jesen 1953. godine prelazi u beogradske Radnički za koji nastupa u 1. ligi, gdje završava rukometnu karijeru, a stolnim tenisom nastavlja rekreativno u sindikalnoj organizaciji. U Beogradu se zapošljava i osniva obitelj (dva sina) gdje živi do preminuća 5. siječnja ove godine. Inače, vučen nostalgijom često je svraćao u Split, a posljednji put smo se vidjeli pred dvije i pol godine.

Pred devet godina teže je obolio i prebolio dvije teže operacije. Nedavno na manjem, rutinskom kirurškom zahvatu dolazi do kobnih komplikacija i budući da nije uzimao hranu, medicinska sestra, u prisustvu supruge i sina, misleći što bi želio pojesti pitala ga je: "Ivane, što biste željeli", a on je s velikim naporom izustio posljednje riječi: "Iša bi u Split".

Dragi Crni, tužna vijest o Tvom preminuću duboko je potresla Tvoje prijatelje i poznanike. Zahvalni smo Ti i uvijek ćemo se sjećati Tvoje skromnosti, plemenitosti, dobrote i smisla za druželjublje.

Neka Ti je vječna slava.